

DANCE
DANCE
DANCE
DANCE
DANCE

MOSTAR
GRAD
MLADIH:

UKLJUČIVANJE
MLADIH U PROCES
URBANOG
PLANIRANJA

IMPRESSUM

Autori:

dr. Senada Demirović Habibija, dipl.ing.arch.

Martina Penava Milićević, mag.ing.arch.

Vernes Voloder

Lektura:

Esma Džihović

DTP:

Slaven Aničić

Izdavač:

Nansen dijalog centar Mostar

Štampa:

“Impressum” Mostar

Novembar/Studeni 2023.

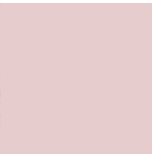
Finansira
Evropska unija

Ova publikacija je urađena uz finansijsku podršku Evropske unije. Za njegov sadržaj isključivo su odgovorni autori i sadržaj ne odražava nužno stavove Evropske unije.

Mostar – grad mladih: uključivanje mladih u proces urbanog planiranja

MOSTAR, 2023.

SADRŽAJ

1. Uvod	8
2. Metodologija	10
3. Rezultati istraživanja o stavovima mladih ljudi o javnim prostorima u gradu Mostaru	12
4. Studija slučaja: Priče iz Mujagine bašte	34
5. Zaključci i preporuke	48

Hvala svim predanim studentima, Eni Gološ, Ani Prusini, Habibi Ačkar, Eli Behmen, Omaru Neziriću, Barbari Ivić, Dini Alendaru, Ruži Kljajo, Marku Lasiću, Lejli Isić Dizdarević, Marti Galić, Emmi Čopelj, Luciji Dujmić, Ameli Jusić, Ivi Marić, Amini Hadžiabdić i Adni Džanić, za njihov dragocjeni doprinos u realizaciji ovog projekta.

Title: "Mostar - City of Youth: Engaging Youth in Urban Planning"

Authors: Senada Demirović Habibija, Martina Penava Milićević, Vernes Voloder

Publisher: Nansen Dialogue Center Mostar

Publication Date: November 2023.

Mostar, a city marked by its historical and cultural richness, grapples with post-war divisions among ethnic communities, leading to unequal urban development and limited access to public spaces for all citizens. This division has hindered the involvement of young people in shaping their city.

In response, the "Mostar - City of Youth: Engaging Youth in Urban Planning" project emerged, addressing the need for change. It aimed to understand the perspectives of Mostar's youth on public spaces and promote their collective involvement.

The project involved students, mentors, and over 1,200 high school students in a comprehensive survey to explore young people's views on public spaces. Through their candid input, the project identified key needs and solutions.

The project applied innovative methods, such as "Urban Acupuncture" and the "World Café" approach, to identify intervention points and foster collective action. It culminated in a successful open-air exhibition showcasing revitalization possibilities.

Supported by the European Union Special Representative (EUSR) Office in Bosnia and Herzegovina, this project underscores its vital role in European integration and the reconciliation process in the region. In collaboration with two Mostar universities, the University of "Džemal Bijedić" and the Sveučilište Mostar, students and mentors played a crucial role in developing creative strategies and interventions in public spaces.

Recommendations:

- Create inclusive public spaces to encourage interethnic interactions.
- Develop diverse cultural and sports programs for all young people.
- Enhance safety measures in areas of concern.
- Engage young people in decision-making for public space renovation.
- Promote cultural exchange through thematic spaces.
- Establish community programs for youth involvement.
- Educate and raise awareness about renovated public spaces.
- Foster collaboration and partnerships for resources and expertise.
- Ensure the accessibility of public spaces at various times.
- Incorporate ecological sustainability elements in renovation.
- Provide mentorship and educational programs for young people.

The "Mostar - City of Youth" project is a successful model for engaging youth in reshaping public spaces, fostering inclusivity, and enhancing the city's future.

1. UVOD

Mostar, grad koji je poznat po svojoj bogatoj historiji i kulturnom nasljeđu, suočava se s brojnim izazovima i podjelama. Od rata devedesetih godina prošlog vijeka, Mostar se susreće s izazovima podijeljenosti između različitih etničkih zajednica što je rezultiralo neujednačenim razvojem grada i ograničenim pristupom javnim prostorima za sve građane.

Ova podijeljenost je dovela do toga da mladi ljudi u Mostaru nisu imali jednake mogućnosti da učestvuju u oblikovanju svog grada.

U svjetlu ovih izazova je nastao jednogodišnji projekt "Mostar - grad mladih: uključivanje mladih u proces urbanog planiranja" kao odgovor na potrebu za promjenom. Pozadina projekta je povezana sa historijom podjela u gradu Mostaru i potrebi za ponovnom integracijom različitih etničkih zajednica u gradskom prostoru.

Ciljevi projekta su bili mnogobrojni. Prvo, projekt je težio razumijevanju svijesti mladih Mostaraca o javnim prostorima i promoviranju njihove kolektivne akcije.

Osim toga, projekt se fokusirao na promjenu percepcije javnih prostora putem kolektivnih rasprava i promociju suradnje među mladima različitih etničkih skupina. Kroz raznovrsne metode, projekt je identificirao ključne potrebe mladih ljudi u vezi s javnim prostorom i predložio konkretna rješenja za poboljšanje kvalitete tih prostora. Također je stvoren okvir za daljnje akcije, potičući mlade da aktivno učestvuju u oblikovanju svog grada.

Projekt "Mostar - grad mladih: uključivanje mladih u proces urbanog planiranja" nije bio samo rezultat stručnog istraživanja, već je također bio rezultat saradnje i predanosti brojnih pojedinaca i institucija.

Pored NDC-a Mostar, u kreiranju projektnih aktivnosti učestvovali su profesori-mentori dvije mostarske visokoškolske institucije: Univerziteta „Džemal Bijedić“ i Sveučilišta u Mostaru, zajedno s više od 20 studenata Arhitekture i Građevinskog fakulteta. Njihova stručnost i entuzijizam bili su ključni za razvoj inovativnih metoda i intervencija u javnom prostoru.

Isto tako, više od 1,200 srednjoškolaca iz 12 različitih srednjih škola aktivno je učestvovalo u istraživanju o stavovima mladih prema javnim prostorima u gradu Mostaru. Ovo je bila značajna inicijativa koja je omogućila prikupljanje opsežnih podataka o percepciji javnih prostora kod mladih ljudi. Kroz njihove iskrene i raznolike stavove, dobiveni su najrelevantniji rezultati koji jasno pokazuju kako mladi ljudi vide ulogu javnih prostora u procesu pomirenja.

Projekt je, isto tako, rezultat plodne saradnje s Europskom unijom i Uredom specijalnog predstavnika EU u Bosni i Hercegovini, koji su pružili neophodne resurse i podršku. Ovo partnerstvo s EUSR-om naglašava važnu ulogu projekta u širem kontekstu evropskih integracija i procesa pomirenja u Bosni i Hercegovini.

Ova široka saradnja i uključivanje različitih učesnika iz akademske zajednice, studenata i srednjoškolaca dodatno su obogatili projekt. Omogućili su da se projekt razvije u pravcu koji je usmjeren na stvarne potrebe i perspektive mladih ljudi u Mostaru. Njihovi doprinosi čine ovaj projekt još značajnijim u kontekstu izgradnje zajedničke budućnosti i pomirenja u gradu Mostaru.

2. METODOLOGIJA

U sklopu projekta "Mostar - grad mladih: uključivanje mladih u proces urbanog planiranja", koji je trajao 12 mjeseci, proveden je strukturirani proces razgovora za razmjenu znanja s ciljem istraživanja svijesti mladih o javnom prostoru i poticanja kolektivne akcije. Projekt je bio usmjeren na propitivanje stanja svijesti i odnosa mladih prema javnom prostoru te na promjenu razumijevanja putem kolektivne rasprave.

Metodološki okvir projekta uključivao je niz vrijednih metoda koje su omogućile dobivanje kvalitetnih rezultata. Prva faza projekta obuhvatila je provedbu temeljite ankete koja je identificirala potrebe mladih ljudi Mostara u vezi s javnim prostorom. Ova kvantitativna metoda prikupljanja podataka omogućila je dobivanje opsežnih informacija o stavovima, preferencijama i potrebama mladih.

Nadalje, projekt je uključivao organiziranje šetnji kao metodološki princip. Ova kvalitativna metoda omogućila je sudionicima da iz prve ruke dožive i promatraju javni prostor te da identificiraju specifične izazove i potencijale. Kroz šetnje, mladi su imali priliku neposredno komunicirati i razmjenjivati ideje s ostalim sudionicima, što je dodatno obogatilo proces razmjene znanja.

Jedan od ključnih metoda koja se koristila u projektu bio je koncept "Urbana akupunktura".

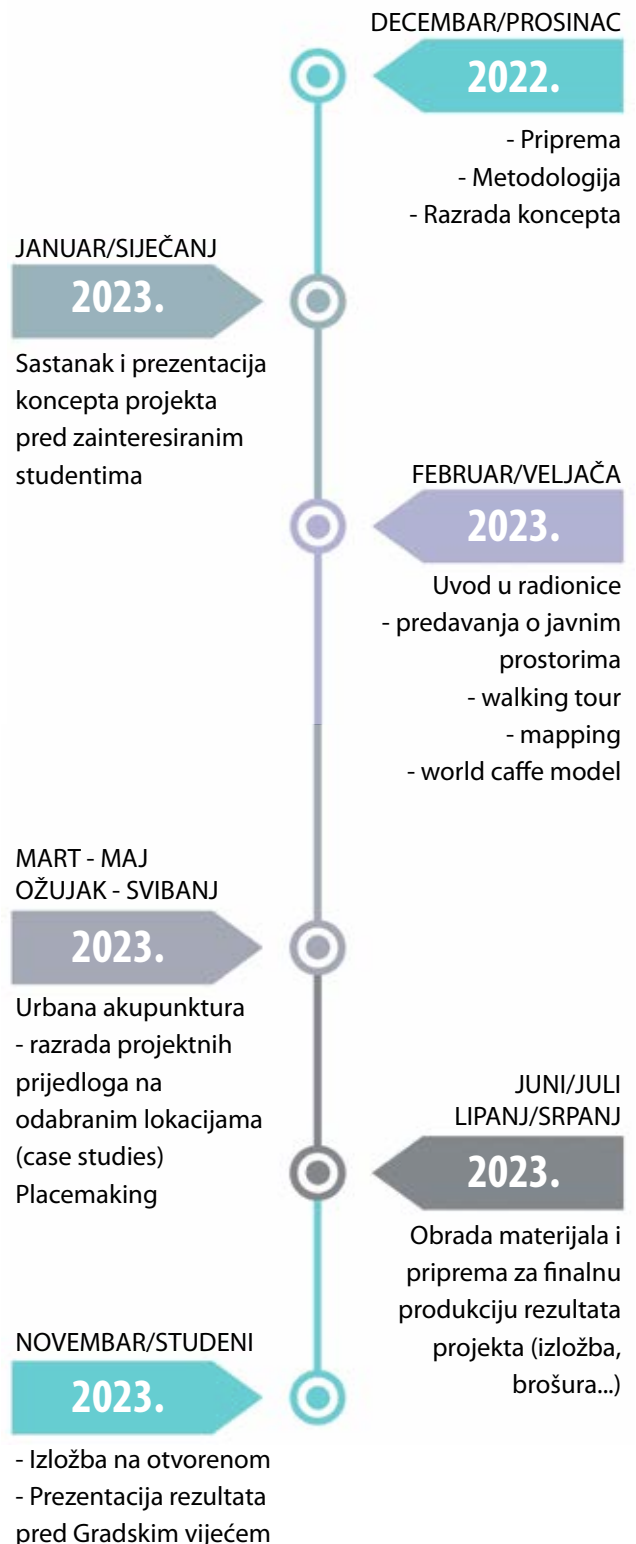
Ovaj koncept podrazumijeva identifikaciju manjih intervencija koje se mogu primijeniti na određenim tačkama u javnom prostoru kako bi se postigao širi pozitivan utjecaj. Kroz primjenu ovog koncepta, projekt je identificirao specifične tačke intervencija koje bi mogle poboljšati kvalitetu javnog prostora za mlade ljude.

Također, projekt je koristio "World Cafe" pristup kao strukturirani proces razgovora. Ova metoda omogućila je sudionicima da se grupno angažiraju u raspravi i dijalogu te da zajednički generiraju ideje i rješenja. Kroz ovaj pristup postignuta je kolektivna akcija i zajednički zaključci.

Kao rezultat projekta, izrađena je brošura koja sadrži pregled rezultata ankete i prijedloge intervencija na dvorištu Mujagine kuće. Također, organizovana je izložba u otvorenom prostoru koja je prikazala mogućnosti oživljavanja javnog prostora kroz performans. Projekt "Mostar – grad mladih: uključivanje mladih u proces urbanog planiranja" predstavlja primjer uspješne primjene različitih metoda koje su omogućile dobivanje kvalitetnih rezultata i potaknule promjene u javnom prostoru.

Ključni zaključak projekta je da postoji potreba za poboljšanjem javnog prostora u Mostaru kako bi se bolje odgovorilo na potrebe mladih ljudi. Kroz intervencije koje zahtijevaju minimalna ulaganja ili čak bez investicija, moguće je oživjeti javni prostor i stvoriti okruženje koje će biti privlačno i korisno za mlade ljude.

Kao rezultat ovog metodološkog okvira, projekt je uspješno identificirao ključne potrebe mladih ljudi u vezi s javnim prostorom, predložio konkretne intervencije i stvorio platformu za daljnju akciju. Projekt "Mostar – grad mladih: uključivanje mladih u proces urbanog planiranja" predstavlja primjer uspješne primjene različitih metoda koje su omogućile dobivanje kvalitetnih rezultata i potaknule promjene u javnom prostoru.

3. REZULTATI
ISTRAŽIVANJA O
STAVOVIMA MLADIH
LJUDI O JAVNIM
PROSTORIMA U
GRADU MOSTARU

UKUPNO
POPUNJENO:
1.206 UPITNIKA

Vaša starosna dob?

2,6%
15 godina

1%
19 godina

25%
16 godina

50%
17 godina

25%
18 godina

VAŠ SPOL?

59%
muško

40%
žensko

1%
ne želi se
izjasniti

Ekonomska i ugostiteljsko-turistička škola

Srednja građevinska škola Jurja Dalmatinca

Srednja mašinsko-saobraćajna škola

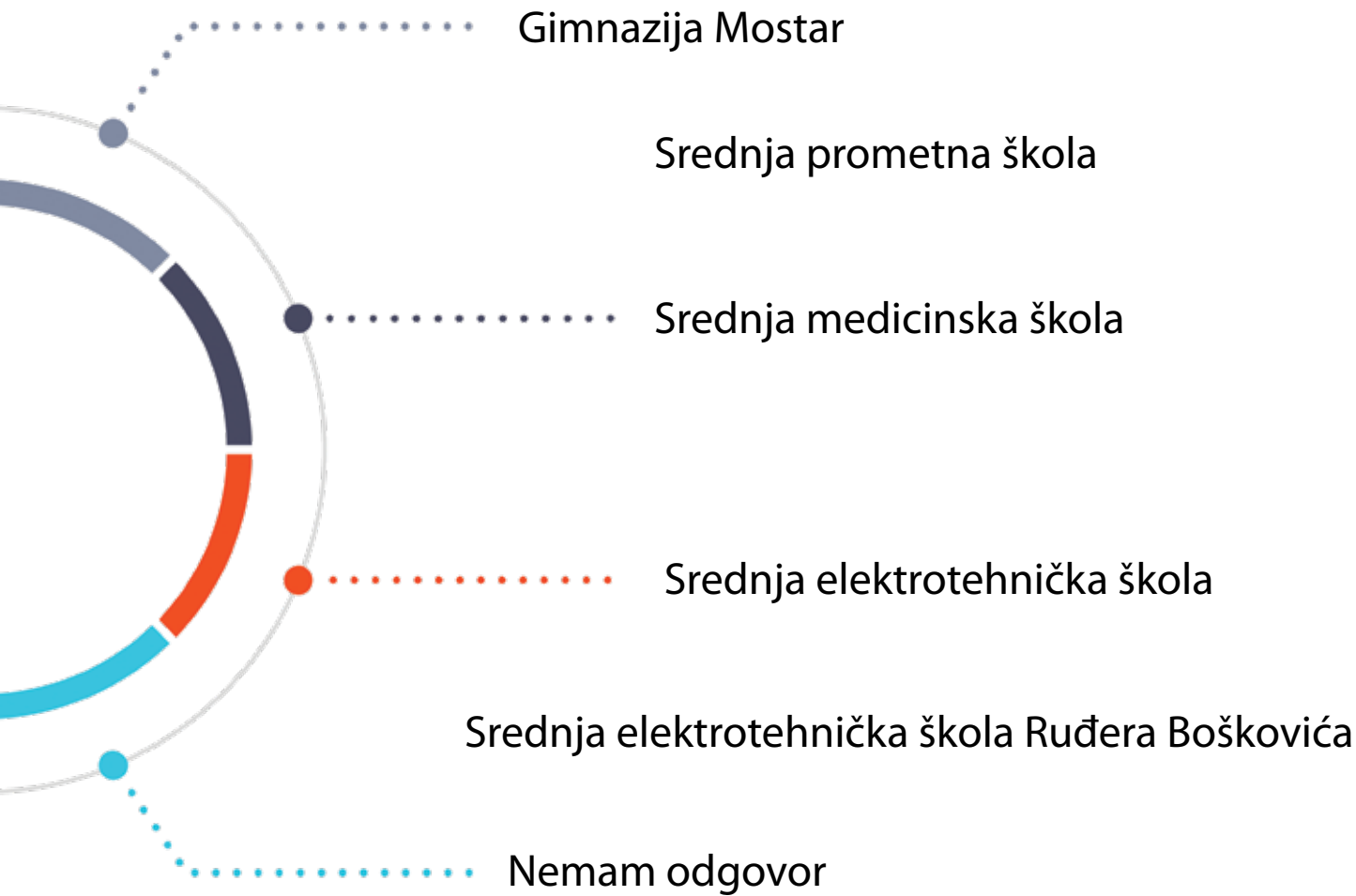
Srednja strojarska škola Fausta Vrančića

Srednja turističko-ugostiteljska škola

Srednja ekonomska škola dr. Joze Martinovića

KOJU OBRAZOVNU
INSTITUCIJU
POHAĐATE?

PARK

KAFETERIJA/SLASTIČARNA

KUGLANA

KINO

POZORIŠTE/KAZALIŠTE/TEATAR

SPORTSKO/ŠPORTSKO IGRALIŠTE/DVORANA

TRG

BIBLIOTEKA/KNJIŽNICA

ČITAONICA/MUZEJ/GALERIJA

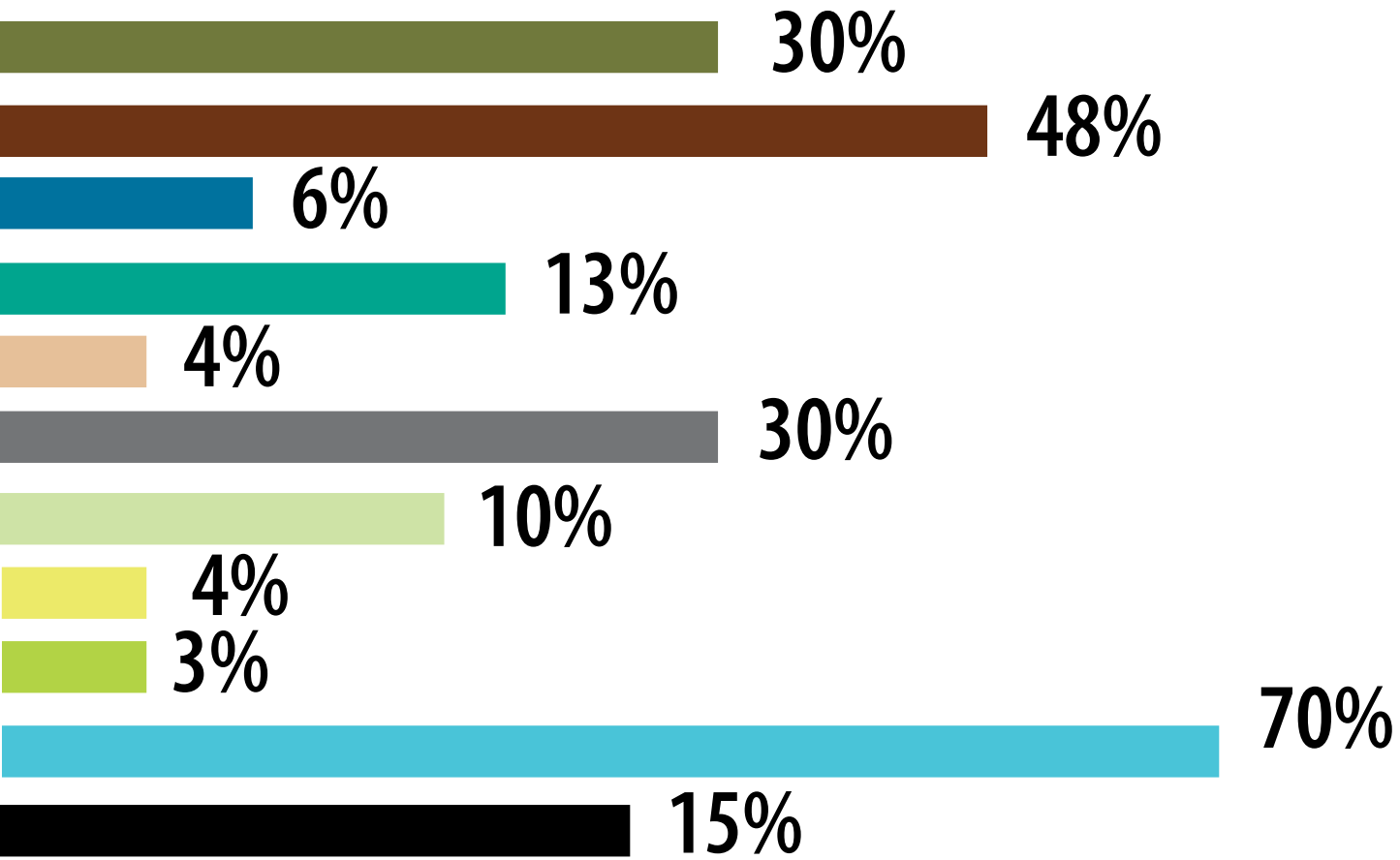
U KUĆI/DOMU/STANU

DRUGO

GDJE NAJČEŠĆE
PROVODITE
VRIJEME?

KOJE JAVNE SADRŽAJE NAJČEŠĆE POSJEĆUJETE?

MUZIČKI FESTIVALI

SPORTSKE UTAKMICE

IZLOŽBE

EDUKACIJSKI PROGRAMI

SEZONSKI TEMATSKI SADRŽAJI

NOGOMETNI/FUDBALSKI TURNIRI

TAVLA TURNIR

PROMOCIJE KNJIGA

VEČERI POEZIJE

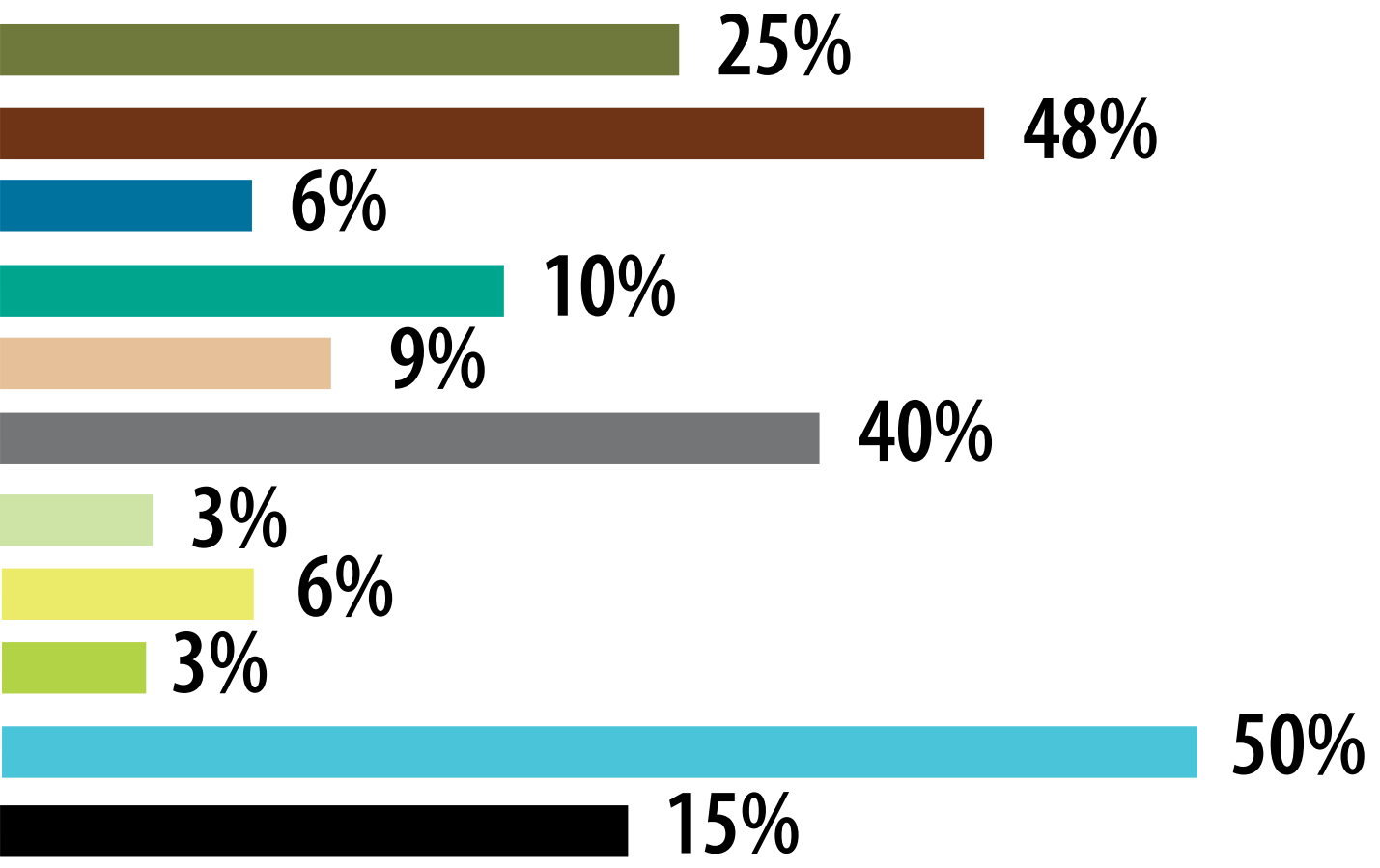

KONCERTI

UTRKE

20%
biciklistička staza

15%
muzej nauke i
itehnologije

40%
muzej čokolade

20%
skejt park

14%
šetnica memorije

36%
muzej sporta

26%
park za kućne ljubimce

15%
tematski festivali

KOJE JAVNE
SADRŽAJE BISTE
VOLJELI VIDJETI U
MOSTARU?

11%
ulične biblioteke

STAKLENA
BANKA

JAGNJE

MUJAGINA
KUĆA

60%
STAKLENA BANKA

10%
KUĆA MUJAGE
KOMADINE NA
ŠETALIŠTU

7%
JAGNJE

**ZGRADA
RAZVITKA**

42%
RAZVITAK

KOJI BI OBJEKAT
NAJBOLJE
ODGOVARAO
MODERNIJOJ
FUNKCIJI UKOLIKO BI
SE PONOVO GRADIO?

7%
MANJE OD SAT
VREMENA

25%
SAT DO DVA

35%
DVA DO TRI
SATA

40%
TRI SATA I VIŠE

KOLIKO SE ČESTO
ZADRŽAVATE NA
JAVNIM VANJSKIM
PROSTORIMA?

DA LI SE IGRATE U
KVARTU, IZLAZITE
LI I DRUŽITE SE S
DRUGIMA?

87%
DA

13%
NE

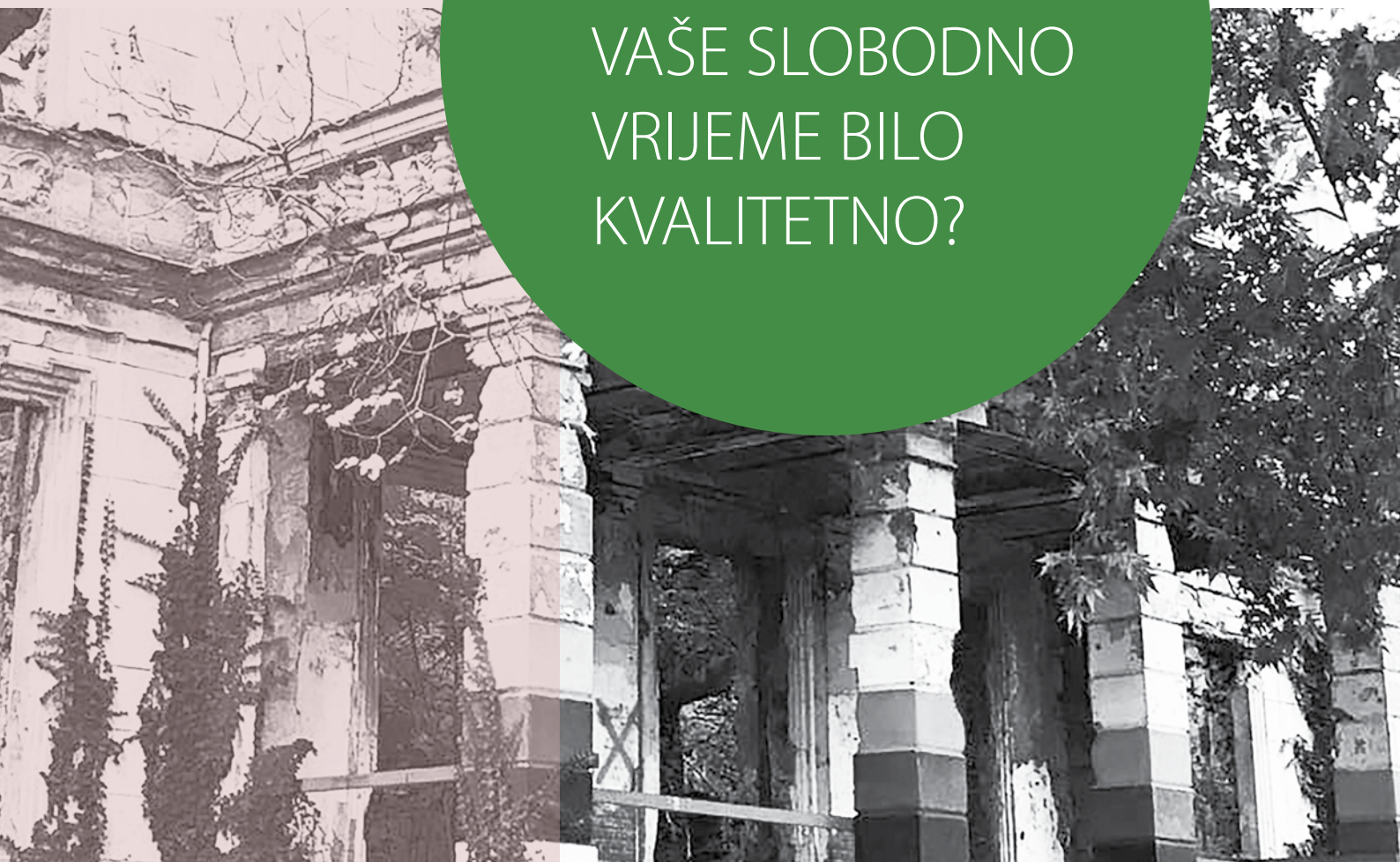
“kulturni događaji”

“ništa ne nedostaje”

“više parkova”

“muzeji”

ŠTA NEDOSTAJE
MOSTARU A DA BI
VAŠE SLOBODNO
VRIJEME BILO
KVALITETNO?

KAKVE
SADRŽAJE BISTE
VOLJELI VIDJETI
U BUDUĆIM
PARKOVIMA?

KAKVI SADRŽAJI
NEDOSTAJU
POSTOJEĆIM
PARKOVIMA?

“kante za
smeće”

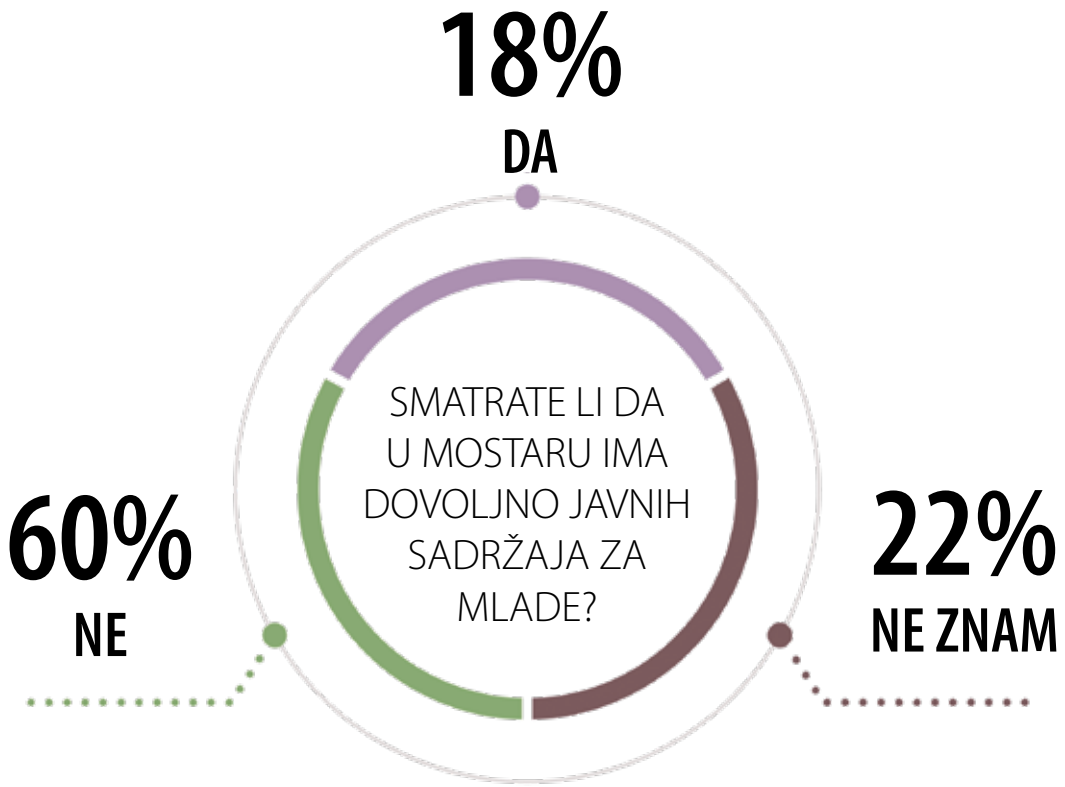
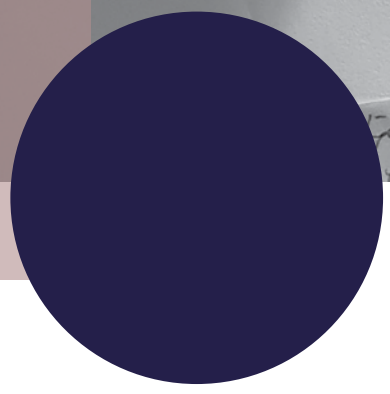
“više klupa”

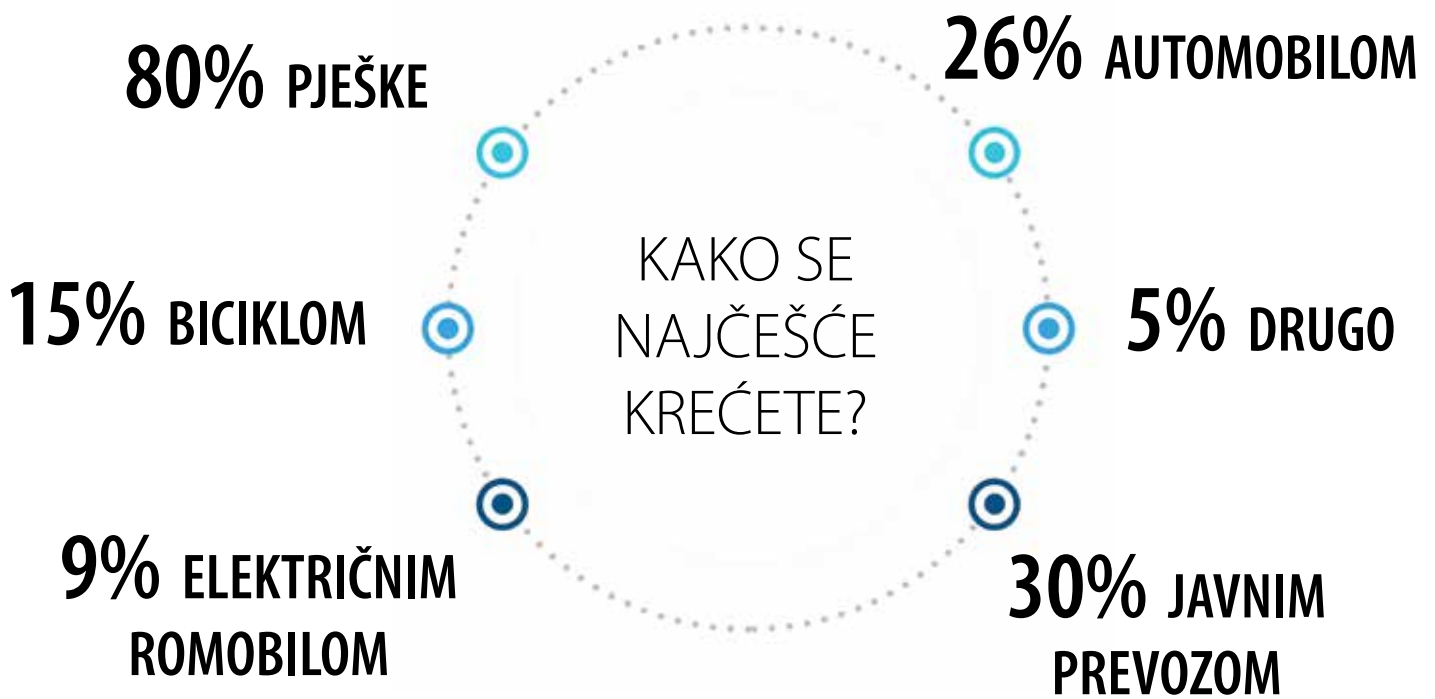

iskorištavanje prilike za
 iznošenje ideja i želja
 kako za sebe tako i za
 društvo na područjima
 grada.
 (nove ideje za osjećavanje
 prostora koji se ne koriste)

Svijest o
 potrebama
 grada

SMATRATE LI DA
 U MOSTARU IMA
 DOVOLJNO JAVNIH
 SADRŽAJA ZA
 MLADE?

GDJE NAJČEŠĆE PROVODITE VRIJEME?

“Stari grad 43%”

“Park 37%”

“Trimuša 20%”

“Fortica 13%”

“Šetalište 36%”

“Mepas Mall 60%”

“Musala 35%”

“Sjeverni logor 20%”

“Kampus 10%”

KUDA OBIČNO
ŠETATE U
SLOBODNO
VRIJEME?

OSJEĆATE LI SE
SIGURNO KAD
STE PJEŠACI U
SAOBRAĆAJU?

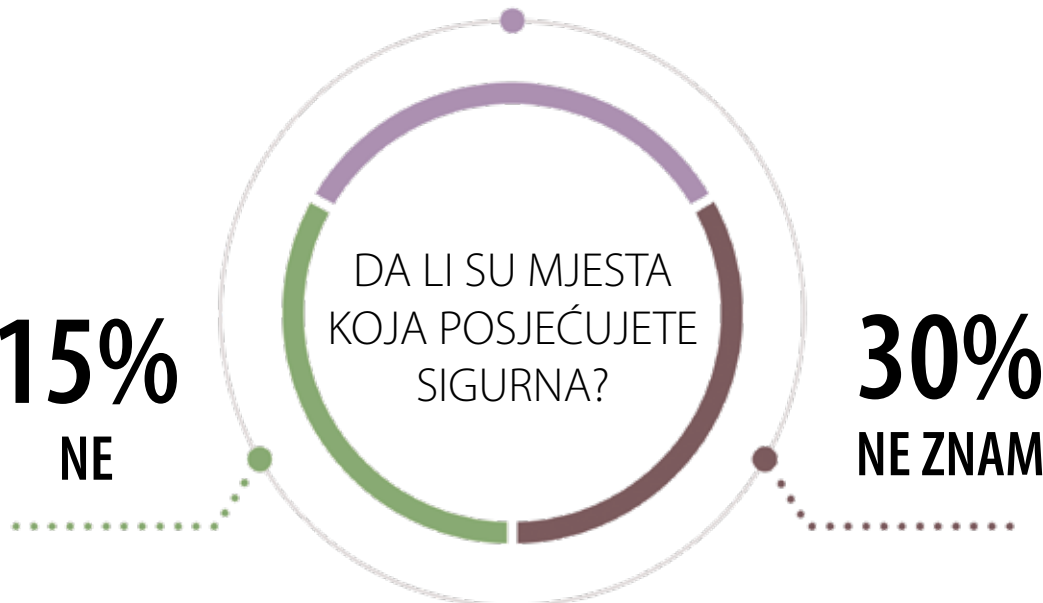

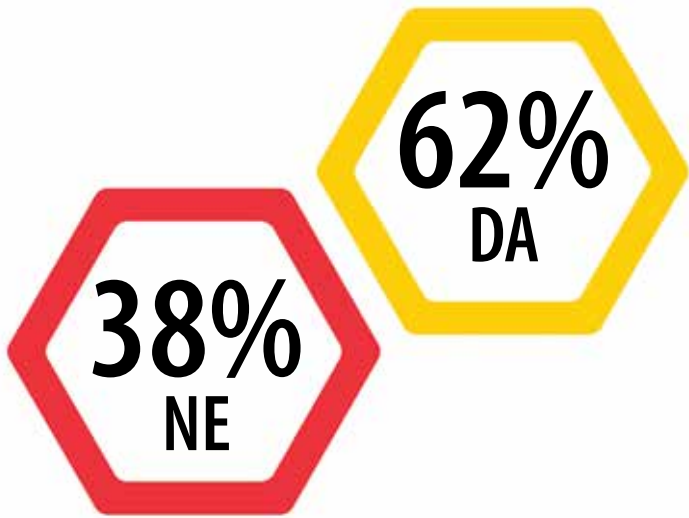
55%
DA

15%
NE

DA LI SU MJESTA
KOJA POSJEĆUJETE
SIGURNA?

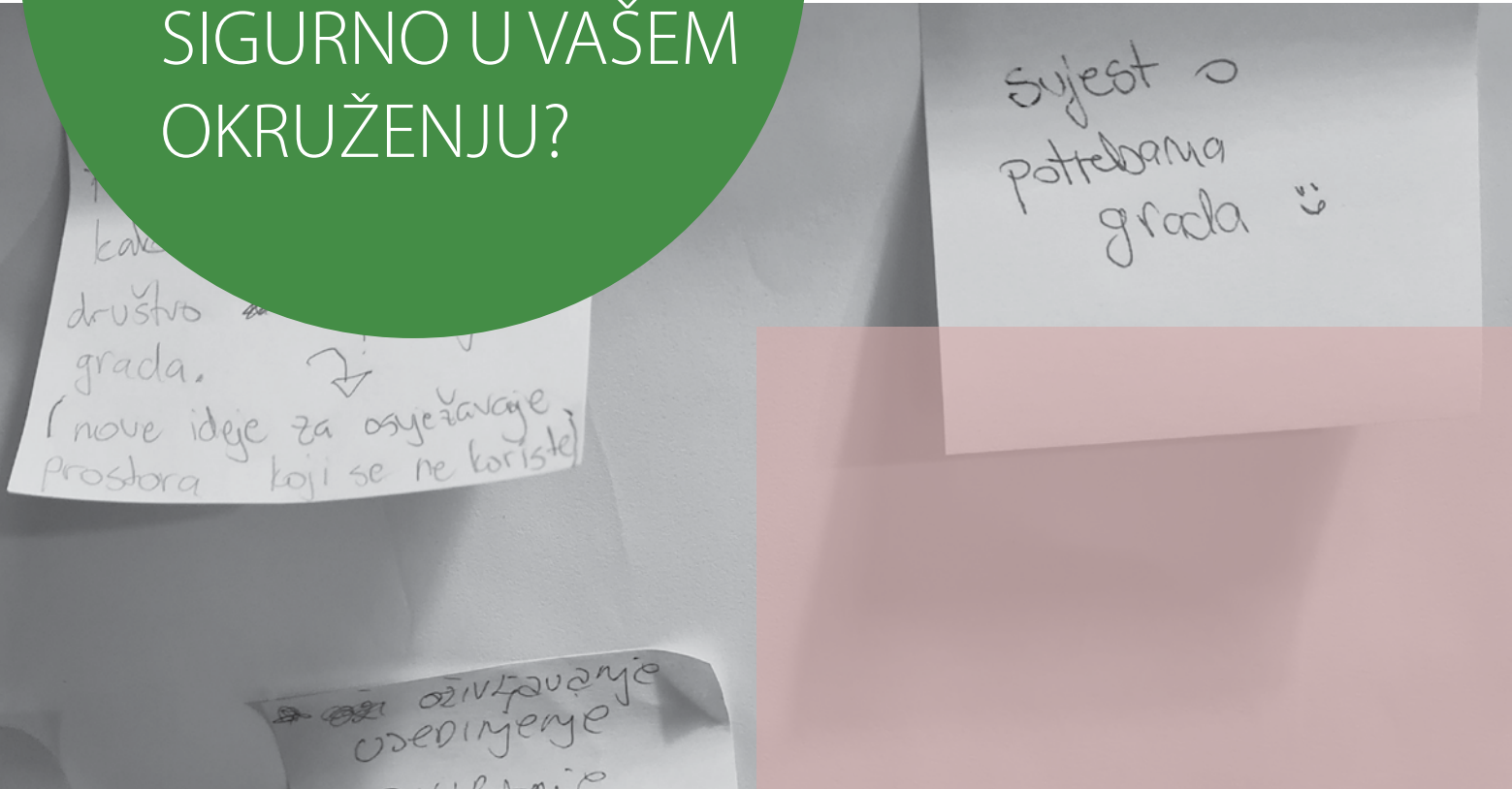
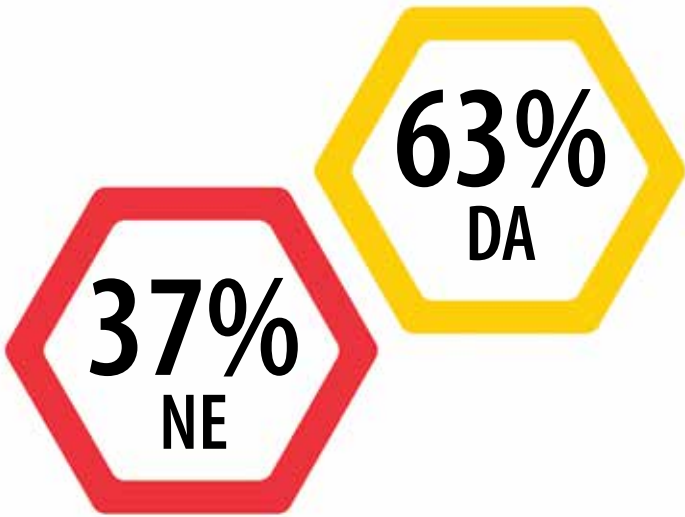
30%
NE ZNAM

POSTOJE LI
MJESTA KOJA VI
I VAŠI VRŠNJACI
IZBJEGAVATE?

POSTOJE LI
MJESTA U KOJIM
SE NE OSJEĆATE
SIGURNO U VAŠEM
OKRUŽENJU?

“istočnu stranu”

ZBOG SIGURNOSTI

“kladionice”

NEMAM ODGOVOR

“mračne ulice”

ZBOG SIGURNOSTI

“ruševine”

ZBOG SIGURNOSTI

“nargila barove”

NEMAM ODGOVOR

“klubove”

ZBOG LJUDI

KOJA MJESTA
IZBJEGAVATE I
ZAŠTO?

“parkove”

ZBOG OPUŠTANJA I DRUŽENJA

“barove”

ZBOG DRUŽENJA

“muzičke koncerte”

ZBOG ZABAVE I DRUŽENJA

“Mepas Mall”

FINA ATMOSFERA

KAKVE
SADRŽAJE BISTE
VOLJELI VIDJETI
U BUDUĆIM
PARKOVIMA?

“kafiće”

ZBOG DRUŽENJA

DA LI POSTOJE
MJESTA KOJA
VAŠI PRIJATELJI I
POZNANICI ČESTO
POSJEĆUJU?

15%
NE

85%
DA

STUDIJA SLUČAJA

4. PRIČE IZ MUJAGINE BAŠTE

Mujaga Komadina je jedan od najpoznatijih i najprosperitetnijih gradonačelnika i ličnosti u gradu Mostaru. Za vrijeme njegove uprave grad je procvjetao i dobio urbane konture.

Važno je naglasiti da je Mujagina rezidencija, nakon što je služila svojoj primarnoj funkciji, ostala u domenu javne upotrebe, uglavnom u sferi kulture i obrazovanja. Nažalost, unatoč tome što se nalazi u središnjoj zoni i najfrekventnijoj pješačkoj zoni grada, zgrada je već trideset godina u ruševinama.

Ni vihor rata nije poštedio zgradu tokom njenog vremena kao sveučilišne knjižnice. Međutim, kroz naš projekt, posebno kroz upitnik, mladi ljudi Mostara su shvatili kvalitetu i važnost ovog prostora.

Proglašen je jednom od tačaka koje treba revitalizirati u urbanoj matrici grada, ne samo zbog njegove pojedinačne arhitektonske i historijske vrijednosti, već i zbog njegovog savremenog konteksta.

Prepoznat je kao potencijalna tačka za buduća druženja, komunikaciju, kulturne i obrazovne aktivnosti te opuštanje. Cilj je promovirati ne samo međugeneracijsku komunikaciju i druženje, već i obnoviti duh ovog mjesta.

Na temelju zaključaka i rezultata dobivenih iz analize upitnika, studenti su odabrali Mujaginu kuću i razvili nekoliko koncepta pod nazivom "Priče iz Mujagine bašte", čime se oživljava bit ovog mjesta i projicira se u budućnost poštujući njegove prethodne kvalitete te čuvajući memoriju i duh koji još uvijek jako odzvanja među mlađim generacijama.

Mujaga Komadina is one of the most well-known and prosperous mayors and personalities in the city of Mostar. During his administration, the city flourished and gained urban contours.

It is important to emphasize that Mujaga Komadina's residence, after serving its primary function, has always remained in the domain of public use, predominantly in the sphere of culture and education. Unfortunately, despite being located in the central zone and the most frequented pedestrian area of the city, the building has been in ruins for thirty years.

The ravages of war also did not spare the building during its time as a university library. However, through our project, especially through a questionnaire, the young people of Mostar have realized the quality and importance of this space. It has been diagnosed as one of the points that need to be revitalized in the urban fabric of the city, not only for its individual architectural and historical value but also for its contemporary context.

It has been recognized as a potential point for future social gatherings, communication, cultural and educational activities and relaxation. The aim is to promote not only intergenerational communication and socializing but also to restore the spirit of this place. Based on the conclusions and results derived from the questionnaire analysis, students have chosen Mujaga's house and developed several concepts under the name "Stories from Mujaga's Garden," thus reviving the essence of this place and projecting it into the future while respecting its previous qualities and preserving the memory and spirit that still resonates strongly among younger generations.

WHO CARES?

WHO CARES?

Da li je potrebno probuditi samo jednog pojedinca da bi se razmišljanje većine promijenilo? Vrijeme je da se priča, povijest, lokacija, sadržaj, ljudi, razmišljanja, ideje, skice produkti stave u opticaj i da se kuća, ali i sadržaj oko nje obnove.

Trebamo li dozvoliti da kuća Mujage Komadine zauvijek ostane samo jedan objekt u propadanju?

#MUJAGA
KOMADINA
I MOSTAR

MUJAGA KOMADINA'S HOUSE
MUJAGA KOMADINA'S HOUSE
MUJAGA KOMADINA'S HOUSE
MUJAGA KOMADINA'S HOUSE
MUJAGA KOMADINA'S HOUSE
MUJAGA KOMADINA'S HOUSE

#PROBUDI SE

Ova ilustracija pod nazivom #probudise predstavlja, u suštini, proces kroz koji svi prolazimo, ali onaj početni. Baš kao na posteru, još kao djeca počinjemo stvarati prve uspomene, graditi nova prijateljstva, razvijati svoj karakter i pokazivati emocije. Možda za ovaj svijet još mali, upravo takvi sudjelujemo i nailazimo na prve prepreke. Upravo se u dvorištu Mujagine kuće mogu stvarati uspomene, samo je potrebno da taj prostor opet bude funkcionalan i adekvatan za korištenje te da se svi probudimo i pokušamo dati najbolje za ovakav prostor.

Kroz ovaj poster, na jednostavan način je prikazano kako u suštini naše odrastanje prolazi brzo, a da toga nismo ni svjesni. Ono što ostaje su neke sitne sličice u glavi u vidu igranja, prijatelja, prvih simpatija i nekih osoba. Svi se volimo, ponekad ili čak često, vratiti na mjesto gdje smo proveli svoje djetinjstvo. Poseban je osjećaj kada "male sličice" na sekundu prođu kroz naše sjećanje, u suštini kada osjetimo emociju. Ovaj poster se nadovezuje na poster #probudise, jer upravo ovo mjesto može biti mjesto uspomena gdje ćemo odrastati i uvijek se vratiti.

#ODRASTANJE

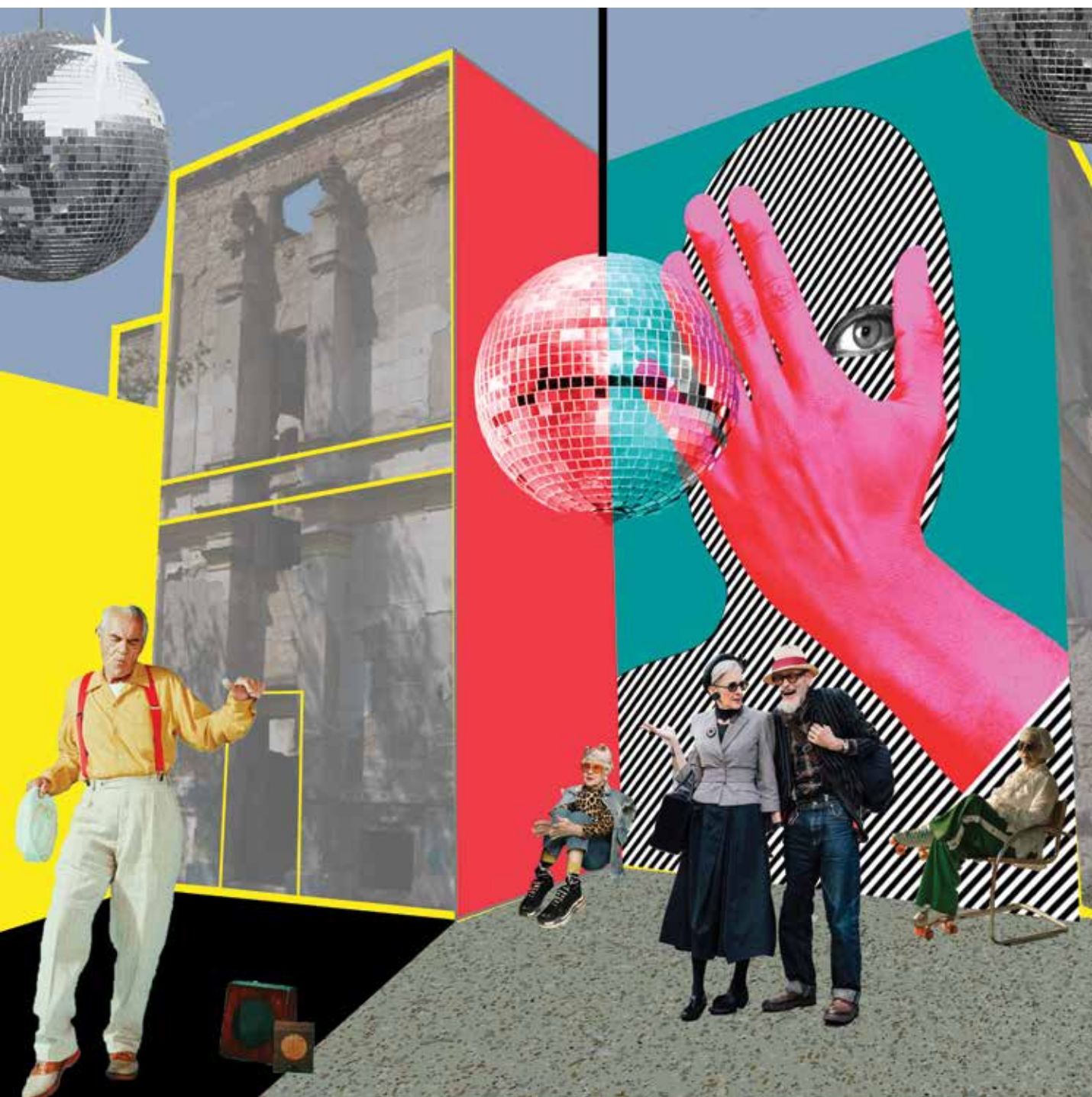

#SPORT

Kolaž inspiriran rezultatima ankete. Ono što Mostarci vole i u čemu uživaju, provode svoje slobodno vrijeme aktivno ili samo kao gledatelji jeste sport. Analizom se ustanovilo da upravo sport, ali samo kao rekreacija može biti ono što bi se moglo uzeti u razmatranje prilikom stvaranja budućeg projekta za sadržaj i prostor Mujagine kuće.

Kolaž inspiriran rezultatima ankete. Upravo se u dvorištu Mujagine kuće mogu stvarati uspomene, samo je potrebno da taj prostor opet bude funkcionalan te adekvatan za korištenje i da se probudimo svi i pokušamo dati najbolje za ovakav prostor.

#VRAĆANJE U MLADOST

#DANCE

Jedna slika, kuća, boja, ljudi, ples. Ples kao sredstvo komunikacije i izražavanja sa svijetom, upravo može biti sadržaj koji će se povremeno održavati ispred kuće.

Kroz ove postere, montaže eventualnih događaja ispred kuće prikazano je kako se kroz različite situacije i događaje mladi mogu okupljati te ujedno družiti razgovarati i stvarati nova prijateljstva.

#ŠARENILO ODRASTANJA

#AKTIVNI PARK

Imitacija rute za penjanje (ferrata) sa stijenom za penjanje i spravama za street workout. Kao jedan aktivni park u dvorištu.

Kolaž je nastao kao inspiracija moguće preobrazbe prostora kroz višenamjensku urbanu baštu koja bi predstavljala tzv. socijalnu tačku zadatog obuhvata, čiji korisnici modeliraju prostornu aktivaciju.

#MOSTARSKA URBANA BAŠTA

5. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Ovim zaključcima i preporukama dajemo praktične smjernice za obnovu javnih prostora u Mostaru kako bi se postigla bolja društvena interakcija među mladima, stvarajući priliku za inkluzivnu budućnost grada.

Zaključci:

1. Potreba za više kulturnih i rekreativnih sadržaja: na temelju rezultata istraživanja, jasno se vidi potreba mladih Mostara za većim brojem kulturnih događaja, sportskih aktivnosti i različitih zabavnih sadržaja u javnim prostorima.
2. Inkluzivni prostori za sve mlade: identificirali smo nedostatak javnih prostora za mlade. Mladi trebaju imati pristup prostorima koji zadovoljavaju njihove raznolike interese, a posebno za inkluzivne rekreacijske sadržaje.
3. Dizajn za raznolikost i inkluzivnost: ispitanici su jasno izrazili interes za prostorima koji uključuju različite dobne grupe i interese. Dizajn obnove javnih prostora trebao bi odražavati raznolikost stanovništva Mostara kako bi svatko osjećao da mu pripadaju.
4. Poboljšanje sigurnosti i osjećaja sigurnosti: zabrinutost mladih za sigurnost na određenim područjima grada zahtijeva posebnu pažnju. Preporučujemo strategije za poboljšanje sigurnosti u tim područjima, uključujući bolju rasvjetu, vidljive sigurnosne mjere i programe koji promoviraju osjećaj sigurnosti.

Preporuke:

1. Inkluzivni prostori za mlade: obnoviti postojeće i stvarati nove javne prostore prostora koji promoviraju međuetničko druženje i interakciju. Ovo uključuje parkove, sportske terene i kulturne centre kako bi se zadovoljile potrebe svih mladih. Ovo uključuje sportska igrališta, parkove, umjetničke prostorije i mjesta za kulturne događaje.

2. Dizajn za raznolikost: organizirati raznolike kulturne i sportske programe koji uključuju mlade iz svih etničkih grupa. Ovo bi potaknulo zajedničke aktivnosti i pomoglo mladima da pronađu zajedničke interese

3. Povećanje sigurnosti: razviti strategije za povećanje sigurnosti na područjima gdje mladi osjećaju zabrinutost. To može uključivati bolju rasvjetu, prisutnost sigurnosnih službi (policije ili zaštitara) i video nadzor gdje je to potrebno

4. Saradnički pristup: uključiti mlade u proces planiranja i donošenje odluka o obnovi javnih prostora. Ovaj pristup osigurava da obnovljeni prostori zaista odražavaju potrebe i aspiracije mladih.

5. Promocija kulturne razmjene: stvarati prostore koji potiču kulturnih događanja koji slave raznoliko naslijeđe grada. To uključuje prostor poput vanjskih pozornica za performanse, umjetničke instalacije i tematske vrtove.

6. Programi za zajednicu: razviti programe koji potiču aktivno učešće mladih u održavanju i korištenju javnih prostora. Ovi programi mogu uključivati umjetničke radionice, sportske lige i volonterske inicijative.

7. Komunikacija i osvještavanje: provoditi kampanje koje educiraju mlade o prednostima korištenja obnovljenih javnih prostora za društvenu interakciju.

8. Mreža saradnje i partnerstava: potaknuti uspostavu saradnje i partnerstava između lokalnih organizacija, nevladinih udruženja, obrazovnih institucija i vlasti kako bi se zajedno radilo na stvaranju i održavanju obnovljenih javnih prostora za mlade. Ovo bi omogućilo bolje resurse i stručnost u postizanju ciljeva.

9. Dostupnost javnih prostora u različito vrijeme: osigurati da obnovljeni javni prostori budu dostupni u različito vrijeme dana i sedmice kako bi se pružila prilika mladima koji imaju različite školske rasporede da ih iskoriste. To uključuje otvaranje prostora tokom vikenda i produženo radno vrijeme za kulturne događaje.

10. Ekološka održivost: uključiti ekološki osviještene elemente u dizajn obnove, kao što su recikliranje, očuvanje prirode i ekološki prihvatljive materijale. Ovo će ujedno doprinijeti ekološkoj održivosti grada i edukaciji mladih o važnosti zaštite okoliša.

11. Mentorstvo i edukacija: organizirati programe mentorskog rada i obrazovanja za mlade kako bi razvili njihove vještine, stručnost i kreativnost u područjima kao što su umjetnost, sport i kulturne aktivnosti.

12. Kreiranje digitalnih platformi: razviti digitalne platforme ili mobilne aplikacije koje omogućuju mladima da prate događaje, dostupnost i sigurnost javnih prostora. Ove platforme mogu poticati učestvovanje i informiranje mladih o zbivanjima u gradu.

“Mostar - grad mladih:

uključivanje mladih u proces urbanog planiranja”

Ova publikacija je urađena uz finansijsku podršku Evropske unije. Za njegov sadržaj isključivo su odgovorni autori i sadržaj ne odražava nužno stavove Evropske unije.

Izdavač:

Nansen dijalog centar Mostar

Kontakt:

Alekse Šantića/Tvrtka Miloša 19,
88000 Mostar , Bosna i Hercegovina
+387 36 327 458, +386 327 459
office@ndcmostar.org
www.ndcmostar.org